

LITERATURA 2.0

Hi ha una nova albada per a tots els que vulguin emborratxar-se de llum.
Virtual o real, què importa? Al fons del disc dur per a trobar allò que és
Nou!¹

Una mica d'història

Al principi fou la paraula.² La paraula és el que ens fa humans i ens converteix en éssers culturals; primer la paraula oral i després la paraula escrita sobre un suport material.³ La sofística va descobrir el poder de posseir i dominar la paraula; l'església la va monopolitzar -*Verbum Domini*- mentre cremava i prohibia llibres; Gutenberg la democratitza, afavorint-ne la difusió;⁴ la Il·lustració promou l'Enciclopèdia; Internet l'escampa arreu, digitalitzant-la, immaterialitzant-la... Literatura sense papers. Literatura emergent al ciberespai multilingüe.⁵ Paraula lliure a l'abast de tothom. *Nihil obstat*. Segle XXI.

Oral > Impresa > Digital

Estem acostumats a la idea romàntica de l'escriptor solitari treballant a la seva mansarda, el vell escriptor de la mà tancada, analògic, introvertit... Amb la revolució digital apareix el ciberescriptor connectat a la xarxa que perpetra una nova escriptura dissident amb la qual subverteix el fet literari.⁶

¹ Toni Ibañez, *Manifest Blogpoètic de Sant Cugat*:

<http://trosdequoniam.blogspot.com/2005/06/tdq-manifest-blogpotic-de-sant-cugat.html>

² Λόγος, *Verbum*. Així comença l'evangeli de Sant Joan. Goethe, en canvi, escriu al seu Faust: "*Im Anfang war die Tat*" (al principi fou l'Acció)

³ Fusta, pedra, argila, cera, paper, pergami, paper... Plató pensava que l'escriptura era quelcom extern, una tecnologia aliena, com molta gent pensa avui de l'ordinador. En contraposició a la naturalitat del discurs oral, l'escriptura resulta completament artificial. Plató no se'n refiava i preferia el diàleg interior, la memòria viva. (Vid. *Fedre* 274-277 i Carta VII 342-343)

⁴ Amb la impremta neix pròpiament l'autor: "*Print created individualism and nationalism*" (Marshall McLuhan, 1964). Segons Benjamí Villoslada: "Ordinadors + Internet + programari lliure = la revolució tecnològica més important per la societat després de l'impremta". <http://blog.bitassa.cat/autor>

⁵ "*Idiota proprie dicitur qui scit tantum linguam in qua natus est*" (Tomàs d'Aquino, Super I ad Cor. 11-16, 14, 3)

⁶ Aquesta nova escriptura és (o hauria de ser) llibertària i heterodoxa. És normal que l'*statu quo* tradicional la rebutgi en la mesura que atempta contra les estructures tradicionals de l'*establishment* literari. Vid. *Declaració d'Independència del Ciberespai* de John Perry Barlow: <http://dmi.uib.es/~valverde/declara.html>

Antiga cadena unidireccional:

Autor > Editor > Impremta > Distribuïdor > Llibreria > Lector

Nova xarxa multidireccional:

... Lector >< Autor >< Lector ...

Els autors i els lectors estableixen relacions inèdites, directes, sense intermediaris. Ha nascut la Literatura 2.0.

Terminologia

El nom no fa la cosa, però la llista és prou àmplia: literatura 2.0, literatura digital, literatura informàtica, literatura electrònica,⁷ literatura numèrica, literatura ergòdica,⁸ ciberliteratura, tecnoliteratura, cibertext, hipertext,⁹ *e-literature*, *e-poetry*, *e-critures*, *literatrònica*, *new media literature*, *open publishing*, textualitats electròniques¹⁰... En definitiva: escriure a internet.

Definició

Cal distingir la literatura «digital» de la «digitalitzada» (transformació del paper imprès al format digital¹¹). Designarem com a «literatura digital» tota forma narrativa o poètica que utilitza el dispositiu informàtic com a mitjà.¹²

⁷ N. Katherine Hayles, *Electronic Literature: What is it?*

<http://eliterature.org/pad/elp.html>

⁸ Espen Aarseth, *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature* (1997)

⁹ L'any 1990 Michael Joyce va publicar *Afternoon: a story*, la primera novel·la considerada pròpiament hipertext. Com a precedents de l'hipertext (narrativa de caràcter no lineal) es citen algunes obres de la tradició literària: *Rayuela* de Julio Cortázar, *Pale Fire* de Vladimir Nabokov, el *Diccionari dels Khazars* de Milorad Pavić's, o el *Tristram Shandy* de Laurence Sterne. N'hi ha que també inclouen James Joyce i Burroughs.

¹⁰ Laura Borràs Castanyer i altres, *Textualidades electròniques*, Barcelona, EDIUOC, 2004

¹¹ Com ara la versió en forma de blog del *Quadern gris* de Josep Pla, que va iniciar-se el 8 de març de 2008 per iniciativa de l'associació Xarxa de Mots <http://elquaderngris.cat/blog>

¹² Vid. Xavier Berenguer, *Històries per ordinador, Serra d'Or 1998*
<http://www.iaa.upf.es/%7Eberenguer/textos/histor/narrc.htm>

Són textos escrits *on line* que inclouen enllaços, imatges, sons, comentaris, gràfics, animacions, vídeos, mails, messengers, twitters, etc.¹³

Es tracta d'un mitjà complex. L'autor usa l'ordinador per a crear l'obra literària i el lector l'usa per a llegir-la. És a dir, l'obra literària no deixa mai totalment el dispositiu informàtic. L'ús de l'ordinador en el dispositiu de lectura implica que aquesta literatura és essencialment una literatura de pantalla. L'eina pot acabar transformant el contingut, atès que genera un gran dinamisme i multiplica les possibilitats expressives de l'escriptor. Aquesta nova forma d'escriure a internet oblidia *el gran autor* per a centrar-se en els lectors. La xarxa utilitza el seu llenguatge per a convertir els seus usuaris en la font d'informació. El coneixement ja no és en el text, si no en els ulls dels que el llegeixen.

Aliança entre paraules i màquines. Fusió de text, imatge i so. S'estrenyen els vincles entre la informàtica i la creativitat literària.

Propietats

Virtualitat. Immediatesa. Lleugeresa. Brevetat. Dinamisme. Interactivitat. Ubiquïtat. Àgora telemàtica. Polifonia. Coralitat. Col·laboració *on line*. Creació de xarxes socials (*social networking*¹⁴). Comunitats virtuals. Construcció col·lectiva del coneixement basada en l'intercanvi. Descentralització. Abolició de jerarquies. Pèrdua del criteri d'autoritat. Identitats digitals (simulacre, mascarada, personatges). Sentit lúdic. Escriitura no seqüencial, no lineal. Provisionalitat. Literatura fugitiva.

Una de les característiques més cridaneres i desapercebudes d'aquest canvi de format és que el llibre deixa de ser un paquet de paper. El llibre passa a estar connectat i és actualitzable, modificable i obert a possibilitats no descobertes encara. Els lectors envien els seus

¹³ Actualment el concepte de *literatura digital*, en qualsevol de les accepcions del terme, té a veure amb una dimensió molt més àmplia de les tecnologies, no només amb Internet. Per exemple, els escriptors digitals més reconeguts del planeta (¿i??) van més enllà d'aquesta definició que, sobretot, respon al concepte de *blogger*, però que no necessàriament té a veure amb la literatura.

¹⁴ Vid. Tiziana Terranova, *Network culture: polítiques culturals de les comunicacions cibernètiques*: http://www.uoc.edu/in3/hermeneia/sala_de_lectura/t_terranova_network.htm

comentaris i suggeriments, i l'autor va modificant-lo o ampliant-lo progressivament.¹⁵

La re-creació, la re-escriptura dels llibres és un dels camins més revolucionaris que obren els nous suports digitals. Els blogs ja han iniciat aquest camí. Biel Mesquida ho explica així:

¿Què he fet quan he publicat escrits del blog? Els he remirat, els he corregit, els he refet, o, de vegades, els he deixat tal com eren amb la frescor primera. Però quan han sortit en paper els textos han esdevingut definitius (mentida! Què és un text definitiu? Fins que mor l'escriptor tot text és provisional!), perquè no els he tocat pus. Les escriptures provisionals del blog sempre les puc rellegir, repensar, redir, reescriure, recontar i recantar: escriptures que són experiments de tactes...¹⁶

Context

Nou panorama, nou escenari, noves possibilitats. La socialització i democratització dels ordinadors, la reducció del preu d'aquests aparells; l'aparició d'Internet que permet la difusió *World Wide Web*; les empreses de programari que necessiten que nosaltres necessitem els seus programes de difusió de continguts, que els entenguem i els usem; l'aparició de l'usuari com a generador de continguts socialment atractius;¹⁷ la publicació oberta a tothom; la revolució dels blogs: blogs literaris (*Litblogs*) i ciberescriptors (*Litbloggers*)...

Escriptor 2.0

Autoedició, autonomia, autofinançament, autocràcia. Independència total de l'escriptor que es deu únicament al seu públic, i no a un editor, a un jurat, etc. *Creative Commons*, els drets d'autor en mans de l'autor i de ningú més. Sense fronteres ni censura. Requereix poca inversió, però gran dedicació. Alguns escriptors ho saben i ells mateixos han pres les regnes del seu destí. A hores d'ara, qui no està al ciberespai és com si no existís.¹⁸ L'autor està patint una

¹⁵ Revista digital NewGeek, al número dedicat als llibres electrònics (*ebooks*), <http://www.newgeek.es>

¹⁶ Fragment del text que va enviar per a la taula rodona sobre blogs i literatura que es va celebrar dins les I Jornades de la Catosfera a Granollers: "El blog com espai-temps d'escriptura provisional"
<http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/79305haq>

¹⁷ UGC-User Generated Content

¹⁸ Resulta certament curiós comprovar com encara molts escriptors tenen reticències a l'hora d'usar les noves tecnologies per tal d'ampliar la seva visibilitat a la xarxa. Aquesta tecnofòbia d'alguns lletraferits

mutació que l'empeny a ser més interactiu i multimediàtic. La majoria de recursos de la web que un autor pot emprar són gratuïts: blogs, YouTube,¹⁹ Flickr, etc. Només necessita invertir el seu temps. El contacte amb el seu públic, real o potencial, no ha de passar necessàriament per l'editorial. L'editor té més poder econòmic i una millor infraestructura, però l'autor sol també pot fer molt, perquè el més important aquí no són els mitjans, sinó la comunicació.

Lector 2.0

El futur de la lectura és inseparable d'internet. A la xarxa es concentren les eines i materials més llegits de la societat de la informació. Internet ha canviat la manera de llegir. El potencial actual de lectura desborda els límits del text imprès. El canon tradicional esdevé inoperant. La globalització dels nostres processos socials, polítics, econòmics, i la mobilitat que caracteritza la nostra societat, requereixen que hom disposi del text sense limitacions d'espai o temps. Canvien igualment les raons que motiven la lectura, alhora que sorgeix un lector actiu que demanda que el text s'escrigui en funció del lector. El ciberlector tria com vol llegir l'obra i com vol comunicar-se amb l'autor, i ho pot fer directament, sense intermediaris, per exemple deixant comentaris al blog.

Editor 2.0

Agents, editors i distribuïdors han de redefinir els seus papers. La venda de títols per internet no para de créixer. Una sortida que han trobat algunes editorials és unir-se al projecte ReadonTime per abordar el comerç del llibre electrònic sobre demanda (POD, *Print on Demand*). Els associats dipositen allí els seus continguts perquè el títol sol·licitat arribi al client en un termini màxim de cinc dies, mitjançant la planta de impressió més propera del comprador. Així, les llibreries es convertirien en un punt de petició/recollida de llibres impresos sobre demanda. Hi ha noves editorials que permeten que els autors editin i venguin els seus propis llibres amb més guanys. Una de les pioneres és

atempta greument contra les seves expectatives futures. Ells s'ho perden. Philip Roth, per exemple, reconeix que "les pantalles han guanyat la batalla sobre les pàgines" (*La Vanguardia* 23.2.08)

¹⁹ Com a exemple de canals de vídeo centrats en la literatura catalana podem citar el de l'Institució de les Lletres Catalanes (<http://es.youtube.com/lletrescatalanes>) i el de Lletra (<http://es.youtube.com/literaturacatalana>).

Lulu.com, l'eslògan de la qual és: "L'ingredient secret de Lulu.com és que donem a l'autor el 80% dels beneficis". Altres faciliten l'autoedició, com ara www.ciberautores.com o <http://issuu.com>.²⁰

També ha canviat de xip del màrqueting. Les editorials saben que la xarxa és una gran plataforma de promoció i llançament de llibres i autors. Del boca a boca s'ha passat al clic a clic, als enllaços i als cercadors. Des d'oferir *samplers*, o fragments de capítols (*booktrailers*), com a primícia amb setmanes d'antelació a l'arribada del llibre a las llibreries, fins als webs on els propis escriptors fan les seves videonovel·les. Les editorials miren els blogs com a pedrera de futurs escriptors i com a part de la seva estratègia de comunicació.

Un cas emblemàtic és Stephen King, que va vendre un llibre (*The Plant*) a raó d'un dòlar per capítol descarregat. Rafael Ramos, a través de La Vanguardia i a CanalPDA, va regalar cada setmana un capítol d'un thriller polític. Albert Lladó està escrivint una novel·la *on line* <http://www.lanovela.es> i cada dilluns penja un nou capítol...²¹

Bookcrossing. Grups de lectura. Ressenyes dels lectors a les botigues *on line* (sovint els comentaris d'Amazon sobre un llibre són més interessants que la informació oficial). El desenvolupament de biblioteques digitals públiques (com la Biblioteca Cervantes o el projecte impulsat per la Unió Europea, i de les

²⁰ Exemples: Eduard Ribera <http://issuu.com/eduribera> i Toni Ibañez <http://issuu.com/tonibanyses>

²¹ [Penguin books](http://penguinbooks.com) ha proposat un interessant repte a sis dels autors que té en nòmina. Es tracta d'escriure una història cada un utilitzant les noves [plataformes](#). Per lligar el repte amb el fons de catàleg de la companyia a més, Penguin ha demanat que aquestes històries estiguessin vinculades amb clàssics de l'editorial. "[The 21 steps](#)" és el primer d'aquests experiments. L'ha escrit en [Charles Cumming](#), autor de novel·les d'espies. La història –basada en el clàssic [39 Steps](#), del qual Alfred Hitchcock va fer una [pel·lícula](#)– es llegeix utilitzant globus de còmic impressionats sobre imatges de [Google Maps](#). A través dels diferents capítols, la història es desplaça sobre la imatge de satèl·lit dibuixant un camí i d'aquesta manera el lector segueix a vista d'ocell les aventures del protagonista. La història comença a Londres i acaba a Edimburg. [Slice](#) és el segon experiment d'aquesta nova literatura. L'autor és en [Toby Litt](#) i la novel·la l'ha escrit mitjançant un [blog](#) –el de la seva protagonista– i [twitter](#), l'eina de microblogging. El [tercer](#) està vinculat als contes de fades. Però aquí el lector és el que tria alguns aspectes importants de la trama. El nom, les característiques i algunes de les decisions que prenen els protagonistes estan en mans del lector. La història (o històries) han estat escrites per [Kevin Brooks](#). La quarta història –"[Your Place and Mine](#)"–, s'està escrivint en directe cada dia des del dilluns 7 d'abril i fins al divendres 11. Els internautes han d'anar al web de la història a les 18.30, hora de Londres, i veuran com [Nicci French](#) està creant una novel·la amb una acció que passa en el mateix moment en què s'està escrivint. La cinquena i sisena història es començaran a crear a partir de la setmana que ve i tindran Matt Mason i Mohsin Hamid com a autors. O no. (Font: <http://blogs.ccrtvi.com/vidadigital.php?itemid=10984>)

privades com Google Books) posen en qüestió tot el sistema d'accés als llibres i el material textual.

Llibre 2.0

Des del punt de vista de la indústria literària, ja fa molt temps que la tecnologia constitueix l'eix de la producció editorial, en el sentit que des del lliurament que fan els autors, en la seva gran majoria, dels originals en suport electrònic fins als diversos processos implicats en l'elaboració d'un llibre (maquetació, disseny de cobertes, impressió, etc.) ja tenen lloc gràcies a les tecnologies digitals. Dels primers lectors d'*e-books* com Rocket eBook i Softbook, fa deu anys, hem passat al Sony Reader o al Kindle, d'Amazon, que acaba d'incorporar l'audiollibre. I per aquest any s'espera un altre gran salt cap al futur amb el RADIUS (de Polymer Vision), un híbrid de mòbil i lector *e-book* amb una pantalla extensible i enrotllable de paper electrònic, o amb el prototip d'Asus Eee, o el de HP, o el que preparen Iriver y Philips...

Han aparegut noves formes de lectura: dispositius de paper electrònic;²² webs que et van enviant els llibres en missatges de mòbil, a raó d'un per dia; llibres escrits totalment en un telèfon mòbil;²³ o el cas de l'audiollibre de Màrius Serra que pot ser descarregat al mòbil via Bluetooth quan passes per davant de l'Illa Diagonal.²⁴

Noves maneres d'escriure

Experiments digitals

Eines interactives que garanteixen l'aparició de la Literatura 2.0: Blogs, Wikis, Podcast, Twitter, PHP, PDF, CD-ROM, DVD, ebooks, el llenguatge Flash, etc. El procediment tècnic determina la manera d'expressar. Ara per ara, el més destacable són certes obres d'autoria compartida (pràcticament textuals) que evolucionen amb les aportacions successives dels internautes amb (o no) un

²² Amazon Kindle, Sony Reader, Rex iLiad

²³ Roberto Bernocco, *Compagni de Viaggio*

²⁴ *La véritable histoire de Harald Bluetooth*

autor principal que “modera” la història.²⁵ Tocant als continguts, Enric Bou resumeix així la qüestió: "La literatura a Internet oscil·la, de moment, entre dos extrems: el neovanguardisme més corrosiu i minoritari –inintel·ligible- i les versions digitalitzades d'una literatura per a les masses, com ara els serials (*culebrons*)".²⁶

Qui fa què

Ressenyem a continuació alguns noms propis i algunes iniciatives que són una mostra del que s'està fent actualment en el camp de la literatura en català a la xarxa.²⁷

- **Ramon Dachs.** És l'autor del primer poemari hipertextual que es va publicar a l'estat espanyol: *Intermínims de navegació poètica* (1996).²⁸ Al web d'Hermeneia hi podeu trobar una exposició virtual dedicada a la seva trajectòria, que és veritablement ergòdica.²⁹ Segons ell, “la linealitat és una herència de la cultura oral i, com més se sofistica la cultura, més ens allunyem d'ella”³⁰
- **Laura Borràs.**³¹ Doctora europea en Filologia i professora UOC, directora grup de recerca internacional Hermeneia, autora de llibres com *Textualidades electrónicas* i *La Literatura Digital*. Ha fet ponències i conferències a nivell nacional i internacional. Des de fa 8 anys du a terme una lloable tasca de divulgació -gairebé proselitisme- en el terreny de la literatura digital i de l'ús de la tecnologia en la confluència creativa de

²⁵ Dos exemples de narracions col·laboratives (construcció de relats col·lectius): *Enllaçats* <http://www.tarragonalletres.cat/fesunclit2006/fesunclitenllaçats.html> i *Transformacions*. <http://transformacions.blogspot.com>

²⁶ *A la búsqueda del aura. Literatura en la Internet:*

http://www.uoc.edu/in3/hermeneia/sala_de_lectura/bou_lite_internet_actas.pdf

²⁷ No podem ni volem ser exhaustius. La relació completa de tots els escriptors que treballen ara mateix amb internet requeriria, més que un breu capítol, un llibre sencer.

²⁸ <http://www.uoc.edu/in3/hermeneia/interminims>. L'obra la formen 136 poemes en català i gallec. Cada vers té una o més paraules que funcionen com enllaços actius a altres versos o poemes. Així, l'obra pot llegir-se de múltiples maneres, sempre subjectives, fent cercles, triangles, espirals mentals... La sensació és absolutament surrealista, la tercera dimensió literària, subratllada encara més per la brevetat dels poemes, la majoria de només tres versos.

²⁹ http://www.uoc.edu/in3/hermeneia/exposicio_ramon_dachs/esp

³⁰ Citat per Mercè Molist, *Poesia artificial* <http://ww2.grn.es/merce/95-98/poesia.html>

³¹ http://www.uoc.edu/in3/hermeneia/CV/lborras_cv/lborras_cv.htm

paraules i màquines. Cal destacar la seva obra *Diari d'una absència*, l'obra de narrativa digital més completa i pionera en llengua catalana.

- **Josep Porcar.** www.porcar.net. Administra *Blogs de lletres*³² i ha publicat a la xarxa el poemari *Els estius*.³³ Parlant d'*hiperpoesia* escriu: “Hi ha una diferència fonamental entre llegir un poemari en paper i un poemari digital: el poeta té ara l'oportunitat d'aprofundir en la comunicació amb el lector gràcies a un hipertext opcional, que no trenca visualment la lectura; pot manifestar obertament, si vol, per què escriu un poema determinat, i pense que en res no ha d'afectar això les capacitats d'evocació que té el gènere”.³⁴
- **Emma Piqué.** www.emmapb.blogspot.com. Va ser una de les pioneres en l'experimentació literària amb diferents treballs que podeu trobar al seu web www.artdhoc.com. Juntament amb Toni Ibañez va escriure *L'Oracle Imminent*.³⁵ Al seu blog podem llegir algunes reflexions sobre la literatura 2.0: “Crec que una de les transformacions essencials de la literatura digital radica en el fet de concebre el text narratiu no des de la base temporal, el cronos de la història (la trama), sinó des d'una base espacial, els topos de la història (la xarxa) “.³⁶
- **El Llibreter.** llibreter.blogspot.com. Conegut blog de crítica literària des del punt de vista d'un anònim llibreter. Premi Lletra 2005. Segons ell, “confondre les eines amb les obres no ajuda gens a clarificar l'aportació de les noves tecnologies a la literatura. La literatura digital d'avantguarda és una altra cosa, i desenvolupa estratègies que minen el concepte mateix de lectura. No es tracta tan sols d'interacció escrita. És una literatura

³² <http://www.blocsdelleteres.com>. Aquest web, guardonat amb el Premi Lletra 2007, *sindica* escrits de diferents blocs relacionats amb el món de la literatura, preferentment la catalana, gràcies a un sistema automàtic de lectura RSS.

³³ <http://www.porcar.net/index.php?p=750> . PDF interactiu: http://www.porcar.net/wp-content/plugins/wp-downloadMonitor/user_uploads/els_estius.pdf . Versió on line: <http://issuu.com/salms/docs/elstius>

³⁴ http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=2755652

³⁵ Premi de Literatura Eròtica de la Vall d'Albaida 2006. Obra pionera escrita a quatre mans i *on line* (via mail, messenger i blog). La portada va ser escollida pels internautes mitjançant una votació <http://www.freewebs.com/tonibanez/oracleimminent.htm>

³⁶ <http://emmapb.blogspot.com/2008/02/el-post-de-josep-porcar-notes-sobre.html>

concebuda des de la tecnologia i no un simple trasllat dels gèneres tradicionals a la pantalla”.³⁷

- **Toni Ibañez.** entrellum.blogspot.com. És un dels blogaires més influents, veterans i reconeguts de la Catosfera. Autor, juntament amb Emma Piqué, de *L'Oracle Imminent*. Blogs: *Tros de Quòniam*,³⁸ *A Ranvespre*,³⁹ *Entrellum*...⁴⁰ És l'inventor del terme Catosfera.⁴¹ Va rebre el VIII Premi d'Assaig i Creació sobre Tecnologies de la Informació Nadal Batle pels seus ciberdietaris 04-05-06. Acaba d'estrenar un nou blog on trobareu alguns dels seus poemes traduïts a altres llengües, recitats amb *podcast* i vídeo.⁴²
- **Lletra.** www.uoc.edu/lletra. Espai virtual de literatura catalana. El portal sobre literatura catalana més complet, amb informació abundant, solvent i ben organitzada. Creat per la UOC, amb la col·laboració de nombroses institucions, és un lloc de referència, contínuament actualitzat. Revista *Newslletra*.
- **Hermeneia.** www.uoc.edu/in3/hermeneia/cat. Grup d'investigació interdisciplinària i interuniversitària creat des de la UOC i l'IN3 (Internet Interdisciplinary Institute). Línies de recerca: teoria de la literatura i literatura comparada a la xarxa; les noves formes de producció i recepció a la xarxa; la e-literatura.⁴³ Molt interessant la seva antologia de la literatura digital.⁴⁴
- **Premi Internacional Ciutat de Vinaròs de Literatura Digital.** Promogut per Hermeneia per tal d'estimular la creació digital en català,

³⁷ <http://llibreter.blogspot.com/2008/02/la-mort-triomfal-de-les-avantguardes.html>

³⁸ <http://trosdequoniam.blogspot.com>

³⁹ <http://tonibanez.cultura21.cat>

⁴⁰ <http://entrellum.blogspot.com>

⁴¹ <http://www.freewebs.com/tonibanez/catosfera.htm>

⁴² <http://entrellumpoesia.blogspot.com>

⁴³ Publicacions del grup Hermeneia a l'entorn dels estudis literaris i les tecnologies digitals:

<http://www.uoc.edu/in3/hermeneia/cat/publicacions/publicacions.html>

⁴⁴ Tots els gèneres (poesia dinàmica, narració hipertextual, literatura generada per ordinador, narrativa multimèdia, escriptura no lineal...) estan en aquesta recopilació, ordenada per autors: <http://www.uoc.edu/in3/hermeneia/cast/antologia.htm>

ha esdevingut un referent a nivell internacional.⁴⁵ Els premiats catalans a les tres edicions celebrades fins ara han estat: Marc Lloan, amb *Ja tornaré*; Anton Ferret, amb *Retorn a la Comallega*; i Isaías Herrero, amb tres obres guardonades: *21 días*, *Universo molécula* i *La casa sota el temps*.

- **Epímone.** www.epimone.net. És un espai dedicat a les noves formes poètiques, especialment les que utilitzen suports cibernètics i incorporen textos, imatges, sons, vídeos, etc. en les seves creacions. Vol ser un lloc d'intercanvi i de trobada de la gent que està interessada en aquestes qüestions, més enllà de fronteres i adscripcions estètiques. Els responsables d'Epímone, Lluís Calvo i Pedro Valdeolmillos, també són els creadors d'*Isopoema*, una obra pionera.⁴⁶
- **Relats en català.** www.relatsencatala.com. Premi Lletra 2004. És un lloc web (ideat i desenvolupat per Oma Technologies S.L.⁴⁷) on qualsevol autor pot publicar relats i poemes en català. Tothom que ho desitgi pot valorar-los i afegir comentaris. Ja compta amb 45.000 textos publicats i 6.000 autors.
- **Badosa.com.** www.badosa.com. Un clàssic de la divulgació literària per internet, present a la xarxa des de 1995. És un projecte de difusió gratuïta de textos literaris inèdits en format digital. Publica obres de qualsevol gènere literari en català, castellà, anglès i francès. *Inlibris*, amb prop de 54.000 enllaços, és probablement el directori de recursos literaris més gran a Internet. Hi podem trobar textos-e, escriptors, agents, llibres, revistes-e, premis, editors, tallers, gèneres, diccionaris, llibreries, hipertextos i altres llocs relacionats amb la literatura, el llenguatge o els llibres.

⁴⁵ Sobretot perquè de literatura digital no n'hi ha cap altre, tot just enguany a Madrid n'han creat un i només en espanyol. <http://www.ucm.es/info/ucmp/cont/descargas/prensa/tribuna1440.pdf>

⁴⁶ <http://www.epimone.net/pieces/isopoema/isopoema.html>

⁴⁷ <http://omatech.com/web>

- **JoEscrib.com.** www.joescrib.com. Un altre pioner de la narració electrònica que no ha parat de créixer i d'influir. Compta amb 688 autors en català i 4.027 obres.
- **Paper de Vidre.** www.paperdevidre.net. S'autodefineix com una revista digital cultural eclèctica que pretén ser un punt d'acollida per a nous enfocaments (tant formals com conceptuals) de l'expressió escrita sobre diverses temàtiques que basculen des de les diferents disciplines culturals (cinema, literatura, música...) a les diverses problemàtiques socials, i que normalment són difícils de trobar en els grans mitjans de comunicació. S'hi inclouen reportatges, entrevistes, relats curts i articles d'opinió sobre temes molt diversos.
- **Blocs de Lletres.** www.blocsdelletrés.com. Premi Lletra 2007. Web que syndica escrits de diferents blocs relacionats amb el món de la literatura gràcies a un sistema automàtic de lectura RSS que periòdicament actualitza les fonts textuais (*feeds*) existents en cada blog. Punt de trobada de la catòsfera literària on hi apareix el bo i millor de les nostres lletres virtuals.
- **Llibrofags.** www.llibrofags.com. A mig camí entre la revista de llibres, el bloc de literatura i la comunitat de lectors, que pretén erigir-se com a punt de referència llibròfil a l'Internet català.
- **Lyrikline.org.** És una de les grans plataformes de poesia a internet. Actualment inclou 460 poetes i 4.600 poemes en 48 llengües. Han començat a incorporar alguns poetes catalans (Narcís Comadira, Anna Montero i Arnau Pons) els quals aporten una desena de poemes cadascun, que també es poden escoltar, i tenen una versió en alemany. A més, també es pot llegir la traducció catalana dels poemes de tres autors alemanys.⁴⁸

⁴⁸ Notícia de Vilaweb 27.3.08 http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=2794112

Catosfera literària

La Catosfera és el nom que rep la blogosfera catalana: el conjunt de blogs escrits en català i la comunitat virtual que existeix al voltant d'aquests blogs. Aplega blogaires d'arreu dels Països Catalans. No tots els blogs són literaris, però n'hi alguns que excel·leixen en la seva escriptura. Biel Mesquida afirma que “en la Catosfera es fa una part essencial de la literatura del present”⁴⁹

Hi ha un debat sobre si els blogs són un nou gènere literari. Una nova generació d'autors els utilitza com a part fonamental del seu projecte narratiu, alhora que busca incorporar a la seva escriptura procediments apresos en la convivència diària amb els mitjans i les tecnologies emergents. El mitjà és encara molt jove;⁵⁰ el tipus de blog que predomina és el de *posts* que, en realitat, són columnes d'opinió o crítiques que no desentonarien en un mitjà imprès. També estan els que tenen quelcom de ciberdietari, de quadern d'apuntes o de microrelat. El blog ha d'obrir-se al diàleg amb les múltiples possibilitats interactives de la xarxa. Un *post* ha d'incloure enllaços que ens portin a nous llocs (articles, notícies, foros, blogs, vídeos). També permet que els lectors deixin comentaris. Alguns blogaires ho impedeixen la qual cosa va contra la naturalesa mateixa del blog: la possibilitat d'interactuar de forma immediata amb els lectors, de fer que els comentaris converteixin el *post* en un fòrum de discussió. El blog és un dels punts de partida per a la literatura del segle XXI. Permet l'aparició i autoedició d'escriptors que no segueixen els camins de publicació del món editorial.

Alguns *blogs*, com a premi per la seva qualitat, acaben sent publicats com a llibres impresos. Són els anomenants *books* (*blogs* que esdevenen *book*). Alguns exemples de blogs catosfèrics han estat aparegut en paper: *Homersea* (Biel Mesquida),⁵¹ *L'Aeroplà del Raval* (Tina Vallès),⁵² *Adrada* (Jaume Subirana),⁵³ *L'home que mira* (Ramon Alcoberro),⁵⁴ *Dietari de combat* (Josep

⁴⁹ <http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/74935>

⁵⁰ Els primers blogs en català van aparèixer al tombant del nou segle, però el *boom* es va produir sobretot a partir de l'any 2003. Vid. Mercè Molist, *La blocosfera catalana*
http://www10.gencat.net/dursi/generados/catala/departament/recurs/doc/cis10_molist.pdf

⁵¹ <http://www.vilaweb.cat/media/imatges/especials/homersea>

⁵² <http://tinavalles.blogspot.com>

⁵³ <http://jaumesubirana.blogspot.com>

Maria Terricabras), El blog de la *Mireia*,⁵⁵ *Catosfera Ciberdietaris 04-05-06* (Toni Ibañez).⁵⁶

Arran de les I Jornades sobre la Catosfera⁵⁷ celebrades a Granollers els dies 25, 26 i 27 de gener de 2008, dins la taula rodona sobre *Blogs & Literatura*,⁵⁸ va sorgir la idea de fer una antologia que aplegués els millors posts de la catosfera literària. De 137 textos rebuts, el jurat⁵⁹ en van seleccionar 100. El llibre, publicat en paper per l'editorial Cossetània, també tindrà -gràcies a la col·laboració d'Albert Cuesta- una edició electrònica per a mòbils i PDA.⁶⁰

Perspectives de futur

Encara som a les beceroles. Tenim un gran territori a conquerir. Noves formes de crear i difondre literatura per mitjans no tradicionals. *Copyleft*, llicències *GPL* o *Creative Commons*. Ja podem llegir llibres via mail o RRS,⁶¹ amb la PDA,⁶² etc. Els llibres impresos o “antics” poden conviure encara molts anys amb l'edició electrònica.

Cal redefinir l'essència del fet literari a partir de les crucials transformacions que introdueixen les tecnologies digitals. Mutacions. Noves oportunitats. Nous reptes...

Els hipertextos del futur jugaran de manera molt més aguda amb les capacitats multimèdia. Perquè l'hipertext permet la multiplicitat de veus, la inclusió d'elements gràfics, escanejats o dissenyats expressament, hom pot jugar fàcilment amb diferents tipus de lletra per a produir efectes d'ambient, de veu, hom pot incorporar com en un collage elements diversos (retalls de diari, fragments de pel·lícules, fotografies, música, jocs de taula, prediccions astrològiques, informes mèdics i policials...⁶³

⁵⁴ <http://blog.alcoberro.info>

⁵⁵ <http://mireiagalindo.blogspot.com>

⁵⁶ Premi Nadal Batle 2006 http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=2190528

⁵⁷ <http://www.catosfera.net>

⁵⁸ <http://entrellum.blogspot.com/2007/12/srie-blogs-literatura.html>

⁵⁹ Coordinat per Toni Ibañez, també van participar Jesús Tibau, Sani Girona i Jordi Ferré

⁶⁰ www.canalpda.com CanalPDA és un site sobre les aplicacions dels mòbils i una de les coses que fa és editar llibres per aquests dispositius.

⁶¹ <http://www.dailylit.com>

⁶² <http://www.canalpda.com>

⁶³ Coover, 1992

Es tracta d'una manera alternativa de narrar, nova per als autors i també nova per a l'audiència la qual, gràcies al relleu generacional, estarà acostumada a la interacció i educada davant les pantalles d'ordinador.

*La comunicación de la palabra escrita por Internet, inmediata y económica, empieza a ofrecerse ya hoy como una alternativa viable al libro convencional. Desacralización parcial de la palabra escrita, equiparada ahora a otros medios; relativización del libro en favor de una textualidad múltiple e integrativa; apertura a procedimientos y métodos procedentes de campos diversos y alejados con frecuencia del acervo literario clásico y convencional.*⁶⁴

L'Eva Piquer ho té clar:

Gràcies a internet, tothom pot fer conèixer al món el seu talent a pèl, sense intermediaris. Els editors han deixat de ser imprescindibles. Podem peregrinar de porta en porta a veure si algú es decideix a publicar-nos una novel·la, o ens podem saltar aquesta part del procés i abocar directament la nostra creació a la xarxa. S'han quedat sense arguments els qui presumeixen de ser genis en potència, a l'espera que una ànima caritativa es digni a fregar la seva llàntia.

No falla: si tens un blog amb una pila de seguidors fidels, tard o d'hora rebràs la trucada d'algú que et vol encarregar un llibre. O un guió de cine, per què no. I d'aquí a Hollywood.⁶⁵

A Hollywood i a tot arreu. Internet ens ho facilita, però cal fer-ho bé, cal agafar ofici: *Nulla dies sine post*. Disposem de nous models de creació, promoció, venda i lectura on no hi ha fronteres. Tot està per veure i per descobrir. Conquerim-ho!⁶⁶

Corol·lari

Per primera vegada a la història existeix la possibilitat d'escriure amb absoluta llibertat. Internet i llibertat són sinònims.⁶⁷ Aquesta tecnollibertat ha de ser aprofitada pels cibercriptors. Sartre deia que el veritable escriptor és un home lliure que s'adreça a homes lliures amb un únic

⁶⁴ Gonzalo Navajas, El futuro como estética. ¿Es posible la literatura en el siglo XXI?
<http://www.lehman.cuny.edu/ciberletras/v03/Navajas.html>

⁶⁵ Eva Piquer, *Avui* 28.2.08

⁶⁶ Vid. Winston Manrique, *Literatura sin papel*,
http://www.elpais.com/articulo/semana/Literatura/papel/elpepuculbab/20080315elpbabese_2/Tes

⁶⁷ Vid. Manuel Castells, *Internet i llibertat* (Lliçó inaugural del curs acadèmic 2001-2002 UOC)
<http://www.uoc.edu/web/cat/launiversitat/inaugural01/index.html>

objectiu: la llibertat.⁶⁸ Mai abans l'acte d'escriure havia estat més lliure i més públic, més obert i proper al lector.

L'escriptor del segle XXI ha d'emprar les noves eines que té a l'abast si no vol quedar relegat a l'ostracisme mediàtic. Nos mitjans que generen una nova literatura, més immediata, més directa, més radical, més impúdica, més arriscada, més valenta, més autèntica... Dia a dia, post a post, construïm la nostra identitat literària⁶⁹ i donem testimoni del món que ens ha tocat viure. Creativitat i compromís. El futur? Només hi ha un horitzó: inventar cada dia una nova drecera.

⁶⁸ “*L'essence de l'oeuvre littéraire c'est la liberté se découvrant et se voulant totalement elle même comme appel à la liberté des autres hommes..*” *Qu'est-ce que la littérature?* (1943). Biel Mesquida ho diu així: “Escriptura provisional en llibertat i que produeix llibertats de lectura i de resposta. Sempre havia sabut que l'escriptor ver és un creadors de llibertats. En el blog ho és doblement: per l'escriptura en llibertat que practica i per la llibertat que dona als lectors per dir la seva.”

<http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/79305>

⁶⁹ “A Internet fem la nostra identitat a base de text.” (Benjamí Villoslada)

<http://blog.bitassa.cat/arxiu/2008/03/31/880>